

4. Дорцуева Н. Лингвостилистические особенности научно-популярных медицинских текстов: автореф. дис. канд. филол. наук: 10.02.02. Бишкек, 2012. 26с.
5. Литвиненко Н. Дослідження медичного дискурсу у вітчизняному та зарубіжному мовознавстві. URL: <http://jrnl.nau.edu.ua/index.php/go/article/viewFile/2319/2308>.
6. Литвиненко Н. Сучасний медичний дискурс як об'єкт лінгвістичного дослідження. URL: http://linguistics.kspu.edu/webfm_send/1208.
7. Стегніцька Л. В. Історія становлення медичної термінології. URL: http://www.rusnauka.com/19_TSN_2014/Istoria/3_174070.doc.htm
8. Чередниченко О.І. Міжкультурні аспекти перекладу. *Мовні і концептуальні картини світу: Зб. наук. пр. Спец. вип.* Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2001. С. 485–489.
9. Шевчук Н. О. Особливості перекладу англійської медичної термінології. URL: http://confcontact.com/2013_04_17/32_Shevchyk.htm
10. Pilegard, Morten. Translation of medical research articles. Text typology and translation / edited by Anna Trosborg. John Benjamins B.V., 1997. P. 160–181.

Євочко Ірина

Науковий керівник – канд. филол. наук, доцент Маєвська Л. І.

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПАСИВУ В СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

У статті розглянуто процесуальний пасив як вид пасивного стану в німецькій мові, його семантично-синтаксичні особливості. На матеріалі художніх текстів німецької мови здійснено аналіз конструкцій із семантикою процесуального пасиву.

***Ключові слова:** процесуальний пасив, темпоральна парадигма, пасивні конструкції, одно-, дво-, та тричленний пасив, агенс.*

Постановка проблеми. Вибір цієї теми зумовлений необхідністю ґрунтовного вивчення формально-граматичних і семантико-синтаксичних особливостей пасивних конструкцій з процесуальним значенням, які існують у німецькій мові.

Сучасні лінгвістичні дослідження характеризуються вивченням різних підходів щодо функціонування й класифікації процесуального пасивного стану в сучасній німецькій мові. Наявність різних поглядів на цю проблему зумовили зацікавленість у її системному дослідженні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі функціонування процесуального пасиву приділяли увагу в своїх дослідженнях такі лінгвісти, як Міщенко А. Л., Тагіль І. П., Паремська Д. А., Шапочкіна О. В., Buscha J., Reimann M., Vogel P. та ін.

Метою статті є уточнення понятійного змісту процесуального пасиву, його класифікація, а також визначення лексико-синтаксичних та граматико-синтаксичних особливостей цієї категорії.

Основний виклад змісту. У німецькій мові процесуальність та дистанціювання суб'єкта у реченні, за твердженням А. Л. Міщенко, забезпечується за рахунок використання граматичних та лексичних засобів вираження пасивності, представлених формами процесуального та результативного пасиву, а також синтаксичними конструкціями й лексичними одиницями із значенням пасивності [2, с. 85].

Werden-Passiv (процесуальний пасив) виступає основним способом передачі пасивного стану, у центрі уваги якого знаходиться дія, яка може відбуватися в

теперішньому, минулому та майбутньому часах, у той час як суб'єкт дії залишається поза увагою. Він утворюється від допоміжного дієслова *werden* у відповідній часовій формі та дієприкметника II (Partizip II) основного дієслова [3, с. 303].

На думку Шапочкіної О. В., особливістю пасивного стану в німецькій мові є властива йому темпоральність, тобто одну і ту ж пасивну конструкцію можна вжити у різних часах, теперішньому, минулому, давноминулому та майбутньому [5, с. 210].

Процесуальний пасив має такі ж часові форми, як і активний стан, напр.:

Das Haus wird gebaut (Präsens Passiv);
Das Haus wurde gebaut (Präteritum Passiv);
Das Haus ist gebaut worden (Perfekt Passiv);
Das Haus war gebaut worden (Plusquamperfekt Passiv);
Das Haus wird gebaut werden (Futur I);
Das Haus wird gebaut worden sein (Futur II) [4, с. 134].

Крім того, є ще дві інфінітивні форми: інфінітив пасив I та II: *gebaut werden* (Infinitiv I), *gebaut worden sein* (Infinitiv II).

Слід зазначити, що темпоральна парадигма пасивного стану використовується дуже нерівномірно. Форми Futurum I і, особливо, Futurum II зустрічаються досить рідко: замість Futurum I здебільшого вживається Präsens, замість Futurum II – Perfekt. Також широко поширена заміна громіздких форм перфекта (Perfekt) формами претерита (Präteritum). В основі такої заміни лежить збіг аспектуальної семантики перфекта і претерита в тому відношенні, що обидва вони мають фактичне значення. Пасивний інфінітив легко поєднується з модальними дієсловами, а також з предикатами оцінки *verdienen*, *wert sein*, *würdig sein*: *Wenn Mahlwind war, mußte gemahlen werden.* (E.M. Remarque); *Sondern samt Stacheln in sich hinein fressen, alsdann stachellos und auf Vogelscheuchenart ausscheiden, das verdient, auf Tabellen festgehalten zu werden, und wird auch festgehalten ..* (H.Grass). *Der Vorfall ist wert, untersucht zu werden. – Professor Schneider ist würdig, gerühmt zu werden* [6, с. 947].

Паремська Д. А. звертає увагу на те, що однією із найважливіших ознак процесуального пасиву у німецькій мові є вживання у перфекті та плюсквамперфекті старої форми дієприкметника II (Partizip II) від дієслова *werden*: *worden* замість *geworden* [3, с. 303].

Пасивний стан процесу у німецькій мові утворюється, як правило, від перехідних дієслів [3, с. 303] та деяких неперехідних, які можуть мати активного виконавця дії [4, с. 135], а також від дієслів, після яких стоїть додаток у знахідному відмінку, напр.: *Die Kinder bauen das Sandhäuschen. – Das Sandhäuschen wird von den Kindern gebaut* [1, с. 125].

Узагальнюючи різні підходи до класифікації видів пасиву, німецька лінгвістична традиція передбачає виділення одно-, дво- та тричленних пасивних конструкцій, які розрізняються за критерієм наявності / відсутності синтаксичного суб'єкта й агенса в реченні. В одночленному або безособовому пасиві, повідомлення зосереджується навколо дії, яка здійснюється незалежно від виконавця, тобто характерною ознакою таких конструкцій є відсутність суб'єкта та об'єкта, напр.: *Auf den Felden wird gearbeitet*. Одночленні пасивні конструкції містять лише предикат, виражений дієсловом у пасивній формі, хоча можуть поширюватися необлігаторними актантами. Вони вважаються безособовим пасивом без зазначення агенса, хоча функцію формального суб'єкта у висловленні може виконувати частка *es* [7, с. 162].

Однак, як стверджує Моніка Рейман, автор багатьох популярних видань, більш правильними в стилістичному відношенні є речення без *es*. У такому випадку, на першому місці стоїть будь-який другорядний член речення, напр.: *Es wurde dem*

Verletzten sofort geholfen. – Dem Verletzten wurde sofort geholfen [9, с. 61]. Таке судження вона пояснює тим, що лексема *es* не містить семантичного наповнення, через що є граматично напівфункціональною. Враховуючи це, займенник *es* можна розглядати як вставний елемент, котрий функціонально нічим не відрізняється від *es* у реченнях такого типу: *Es singt der Vogel wunderbar (Hermann Löns «Das Vogelorakel»)*.

Особливістю одночленних або безособових конструкцій є те, що вони утворюються не лише за допомогою перехідних, але й неперехідних дієслів, які вказують на діяльність людини, напр.: *Da wurde gespielt mit den Kindern, die Aller Freude waren, da wurde ihnen die Natur lebendig gemacht durch Märchen und Geschichten, da wurde gesungen und musiziert...* [M. Luther, 1554]. *Sie griff nach ihrem Klappstuhl, ging hinaus und stellte ihn auf den Ehrenplatz, der immer für sie freigehalten wurde* [H. Selby, 141]. *Dort wird meditiert, man ist nicht mehr – wie Sie ständig -, außer sich. Man ist in sich (S. Peters). Es meldet an die Schichten darunter, ob sich etwas verbessert hat – dann wird auf dieser Basis weitergemacht – oder ob sich etwas verschlechtert hat (A. Eschbach)*.

Серед наведених видів пасиву, найуживанішими, на думку германістів, є двочленні пасивні конструкції, оскільки вони дозволяють сконцентрувати увагу на дії, коли її виконавець невідомий або не важливий, напр.: *Zuerst wurde die Grammatik wiederholt* [3, с. 305].

Двочленний пасив представлений пасивними реченнями, що називають об'єкти впливу та процеси, які у функції підмета та невідмінюваної частини присудка, будучи змістовно важливими членами речення, займають синтаксично сильну позицію й ставляться на початку та в кінці речення, що дозволяє реципієнтам легко їх розуміти та запам'ятовувати: *Eine neue Methode zur Diagnostizierung des Myokard – Infarkts mit Hilfe von Blutfermenten ist von Medizinern entwickelt worden* [2, с. 86].

Пасивні конструкції, у яких поряд з дією та об'єктом, на який вона спрямована, вказується також і носій дії, називаються тричленними, напр.: *Der Tisch wurde von uns gedeckt*. Суб'єкт у таких типах речень виражається прийменниковою групою із використанням *von* або *durch*.

Як правило, прийменник *von* уживається якщо виконавець є активною діючою особою, напр.: *Der Tisch wurde von uns gedeckt* [3, с. 305]; коли підкреслюється активна цілеспрямована діяльність організацій, закладів і т.д., напр.: *Er wurde von unserer Firma eingeladen*; коли джерелом дії виступає настрій, відчуття, думки людини напр.: *Sie wurde vom Glück beflügelt* [4, с. 139].

Прийменник *durch* уживається, якщо носієм дії виступає його причина або привід, напр.: *Die Ernte wurde durch den Hagel vernichtet. – Урожай був знищений градом* [3, с. 305]. *Er wurde durch das Geräusch geweckt. – Він розбудився через шум*. *Durch* може також вказувати на особу-посередника, напр.: *Der Vertrag wurde durch den Außenminister N. unterzeichnet. – Договір був підписаний міністром закордонних справ Н.*

Як вважає більшість сучасних лінгвістів, вживання процесуального пасиву можливе в наступних випадках:

- 1) виконавець дії невідомий або неважливий, напр.: *Die Geschäfte werden um 22.00 Uhr geschlossen*;
- 2) діюча особа відома із ситуації/ контексту, напр.: *Nach einer kurzen Schießerei wurde der Verbrecher abgeführt*;
- 3) на передньому плані знаходяться ті, кого стосується дія, напр.: *Die Wanderer sind von einem Gewitter überrascht worden*;
- 4) автор з певних причин не хоче згадувати діяча, напр.: *Es ist mir gesagt worden...*;
- 5) за допомогою процесуального пасиву може бути виражене прохання або наказ.

Проте, така форма вважається не зовсім тактовною, напр.: *Jetzt wird aber geschlafen!*;

6) у скороченій формі, напр.: *Reinigungskraft [wird] gesucht!*;

7) автор акцентує увагу на меті дослідження, досягнутих результатах чи об'єктах опису за рахунок їх висунення на початок речення, напр.: *Die Herstellung von Reinstgermanium und Germaniumhalbleiterelementen könnte heute als weitgehend gelöst betrachtet werden* [8, с. 312].

Висновки. Процесуальний пасив є основним способом передачі пасивного стану. Він утворюється від допоміжного дієслова *werden* у відповідній часовій формі та дієприкметника II основного дієслова. Однією із найважливіших його ознак є вживання у перфекті та плюсквамперфекті старої форми дієприкметника II *worden* замість *geworden*. Як правило, він утворюється від перехідних дієслів. Німецька лінгвістична традиція виділяє одно-, дво- та тричленні пасивні конструкції, які розрізняються за критерієм наявності / відсутності синтаксичного суб'єкта й агенса в реченні. Серед них найуживанішими є двочленний пасив.

ЛІТЕРАТУРА

1. Галай О. М., Кириць В. Н., Черкас М. А. Практическая грамматика немецкого языка. Морфология. Навч. посібн. / О. М. Галай, В. Н. Кириць, М. А. Черкас. – Минск.: Вышэйшая школа, 2016. – 479 с.
2. Міщенко А. Л. Лінгвістика фахових мов та сучасна модель науково-технічного перекладу: монографія / А. Л. Міщенко – Вінниця: Нова Книга, 2013. – 448 с.
3. Паремська Д. А. Практична граматика (німецька мова). Навч. посібн. / Д. А. Паремська – 9-те вид., переробл. – К.: Арій, 2012. – 352 с.
4. Тагиль И. П. Deutsche Grammatik / Грамматика немецкого языка / И. П. Тагиль. – «КАРО», 2013. – 488 с.
5. Шапочкіна О. В. Типологія категорії стану германських мов у сучасних граматичних студіях / О. В. Шапочкіна // Молодий вчений. – № 3, жовтень 2016. – С. 208–211.
6. Щубик С. А. Категория залога и поле залоговости в немецком языке. Л., – 1989.
7. Buscha J. Deutsche Grammatik / Gerhard Helbig, Joachim Buscha. – Leipzig, Berlin, München, Wien, Zürich, New York: Langenscheidt Verlag Enzyklopadie, 1996. – 735 S.
8. Göpferich S. Textproduktion im Zeitalter der Globalisierung: Entwicklung einer Didaktik des Wissenstransfer / Susanne Göpferich – 3. Aufl. – Tübingen: Stauffenburg Verl., 2008. – 497 S.
9. Reimann M. Grundstufen-Grammatik für Deutsch als Fremdsprache, neue Rechtschreibung, Grundstufen-Grammatik, Russische Version / Reimann M. – Hueber Verlag, 2002. – 239 S.

Завінська Роксолана

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Притолок С. А.

РОЛЬ КОЛОРАТИВНОЇ ЛЕКСИКИ У ПОЕЗІЯХ ПАУЛЯ ЦЕЛАНА

У статті досліджується місце та роль колоративної лексики у поезіях Пауля Целана. Кольоросприйняття та кольоророзуміння поета є одним з показників його внутрішнього та духовного світу. Дослідження використаних ним кольорів і їх сполучень дозволяє краще зрозуміти світовідчуття поета та особливий емоційний тон целанівської лірики.

Ключові слова: колоративна лексика, поезія, колір, Пауль Целан.

Колір відіграє важливу роль в пізнанні навколишньої дійсності та її відображенні в творах мистецтва і літератури. Автори ліричних текстів також активно використовують колоративну лексику. Не винятком був і Пауль Целан – відомий